

РАДНА ОБАВЕЗА У СИСТЕМУ ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Светлана Шћекић

Министарство одбране Републике Србије
Управа за обавезе одбране

Тежња за прилагођавањем глобалним променама у свету и безбедносним интеграцијама, као и свака битнија промена у држави, друштву или њеном окружењу условљава и одговарајуће усклађивање у систему одбране. Као део система националне безбедности, систем одбране представља облик организовања, припремања и спровођења мера и радњи на основу којих грађани, државни органи, привредна друштва и друга правна лица извршавају задатке одбране. У том смислу, радна обавеза представља незаобилазан део јединственог система за извршавање послова и задатака одбране.

Кључне речи: *радна обавеза, систем одбране, јединице радне обавезе, планови попуне.*

Слобода рада и принудни рад

Људска права изражавају однос појединца и државне власти у једној земљи. Она представљају „границу“, подручје слободе појединца, које демократска држава не сме да пређе. Једно од фундаменталних људских права јесте и право на рад које спада у ред сложених људских права. Слобода рада представља право сваког појединца да слободно изабраним или прихваћеним радом обезбеди себи средства за живот.¹ Због великог значаја који има у развоју људског друштва, слобода рада се гарантује правним актима највишег ранга на националном и међународном плану.

Слободу рада и забрану принудног рада, као негацију слободе рада, познаје и међународно радно право. На међународном плану посебну

¹ *Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима*, „Службени лист СФРЈ“, бр. 7, Београд, 1971.

улогу у правцу елиминисања принудног рада заузима Међународна организација рада Друштва народа. Општа конференција Међународне организације рада Друштва народа, усвојила је 28. јуна 1930. године (Женева), пројект Конвенције о принудном или обавезном раду². Конвенција под принудним или обавезним радом подразумева „сваки рад или услугу која се захтева од једног лица под претњом ма које казне и за који се то лице није понудило драговољно“. Изузетно, принудни или обавезни рад може се допустити у неколико прописаних случајева – „сваки рад или услуга који се захтевају на основу закона о обавезној војној служби за радове чисто војничког карактера“.

Увиђајући значај слободе рада и забране принудног рада, Савет Европе је усвојио *Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода*³. Та конвенција, познатија под називом *Европска конвенција*, ступила је на снагу 3. септембра 1953. године. Скупштина Србије и Црне Горе ратификовала ју је крајем 2003. године. Чин доношења конвенције правно је уобличио идеју земаља Европе о успостављању јединствене заштите људских права и индивидуалних слобода. Европска конвенција прописује када се рад не сматра принудним, као што је случај уобичајеног рада лица законито лишених слободе, обавезан рад одређен током условног отпуста као кривична санкција, служба војне природе у земљама у којима се признаје приговор савести и која се обавља као замена за служење војног рока, као и рад у случајевима несрећа, трагичних догађаја и други рад који се сматра уобичајеном грађанском дужношћу.

Забрана принудног рада као цивилизацијска тековина налази се у многим међународним документима који су усвојени у оквиру Уједињених нација. Организација Уједињених нација донела је 1966. године два пакта у вези са забраном принудног рада: *Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима* и *Међународни пакт о грађанским и политичким правима*⁴. Оба пакта ратификовала је тадашња СФРЈ 1971. године. Међународни пакт о грађанским и политичким правима садржи изричиту забрану принудног рада, а као изузетак од принудног рада наводи сваку службу војног карактера, службу која се захтева у случају више силе или катастрофе која угрожава живот или благостање заједнице као и рад или службу који чини део нормалних грађанских обавеза. *Међународним пактом о економским, социјалним и културним правима* „признаје се право на рад, које обухвата право које има свако лице на могућност зарађивања кроз слободно изабран или прихваћен рад“.

² „Службене новине Краљевине Југославије“, бр. 297, Београд, 1932.

³ „Службени лист СЦГ – Међународни уговори“, бр. 9, Београд, 2003.

⁴ *Међународни пакт о грађанским и политичким правима*, „Службени лист СФРЈ“, бр. 7, Београд, 1971.

Радна обавеза у важећем праву

Имајући у виду да је питање људских права, а самим тим и слобода рада, категорија међународног права, Устав Републике Србије⁵ прописује да се јемче и непосредно примењују људска и мањинска права зајемчена општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима. Уставом се гарантује сваком грађанину право да ради, да слободно изабере који ће посао да обавља, право да му, под једнаким условима, буде доступно свако радно место за које испуњава услове и слично. Тих права се нико не може одрећи, а само у два (уставом утврђена) случаја дата је могућност да се пропишу мере одступања од уставом зајемчених људских права. Одступање је могуће увести само у случају проглашења ванредног или ратног стања. Поред тога, принудни рад је изричито забрањен. Устав дефинише да се не сматрају принудним радом: рад или служба лица на војној служби као и рад или служба за време ратног или ванредног стања, у складу са прописаним мерама приликом проглашења ратног или ванредног стања.

Све битне промене у држави и друштву условљавају и промене у систему одбране. То је довело до усвајања *Закона о одбрани*⁶ којим је дефинисано да су право и дужности грађана у одбрани земље да „извршавају војну, радну и материјалну обавезу и учествују у цивилној заштити, у складу са законом, одлукама надлежних органа и плановима одбране“.⁷ Тим законом прописано је у којим се органима уводи радна обавеза у ратном и ванредном стању, која лица подлежу извршавању радне обавезе, где се обвезницима радне обавезе одређује распоред, као и заштићене категорије лица.

Постојећим подзаконским решењима радна обавеза је регулисана *Уредбом о организовању и извршавању радне обавезе*,⁸ *Уредбом о изменама и допунама Уредбе о организовању и извршавању радне обавезе*,⁹ *Уредбом о примењивању закона о основама радних односа за време ратног стања*¹⁰ и *Упутством о вођењу евиденције обвезника радне обавезе*.¹¹

Уредбом о организовању и извршавању радне обавезе радна обавеза се дефинише као: „извршавање неодложних радова од значаја за одбрану земље за време ратног стања, непосредне ратне опасности или ванредног ста-

⁵ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 98, Београд, 2006.

⁶ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 116, Београд, 2007 и бр. 88, Београд, 2009.

⁷ *Закон о одбрани*, члан 47 став 1.

⁸ „Службени војни лист“, бр. 18, Београд, 1998.

⁹ „Службени лист СРЈ“, бр. 20, Београд, 1999.

¹⁰ „Службени лист СРЈ“, бр. 20, Београд, 1999.

¹¹ „Службени војни лист“, бр. 27, Београд, 1998 и бр. 17, Београд, 2000.

ња, док такво стање траје“. Радној обавези подлежу сви радно способни грађани који су навршили 15 година, а нису распоређени на службу у Војсци. Радној обавези подлежу и запослена и незапослена лица која испуњавају наведене услове. У већини случајева запослени радну обавезу извршавају у оквиру свог радног места, док незапослени могу бити упућени на извршавање радне обавезе у државни орган, правно лице или јединицу радне обавезе. Такво тумачење не подразумева да су сва запослена лица обвезници радне обавезе, већ само она која су, зависно од своје стручне квалификације и делатности којом се бави његов послодавац, значајна за „извршавање неопходних радова од значаја за одбрану земље за време ратног стања“.

Важећим прописима у области радне обавезе недовољно јасно су дефинисане категорије и статус обвезника радне обавезе, као и заштићене категорије обвезника. Основни текст *Уредбе* садржи само правило да се труднице и мајке које имају дете млађе од седам година, тј. двоје или више деце млађих од десет година, као и грађани неспособни за рад, ослобађају радне обавезе у јединицама. Проглашењем ратног стања (1999), донете су *Измене и допуне Уредбе о организовању и извршавању радне обавезе*. Њима је детаљније утврђено којим се све категоријама лица не може наложити извршавање радне обавезе без њихове сагласности. У *Изменама и допунама Уредбе* забуну ствара чињеница, што се право дато у једном члану *Уредбе*, да се радна обавеза не може утврдити грађанима без њихове сагласности, негира следећим ставом у којем се каже: „грађанину се може одредити радна обавеза у државном органу, предузећу или другом правном лицу код кога је у радном односу, без његове сагласности, само ако се за обављање одређених послова не може обезбедити друго лице“. Ту се очигледно не ради о праву, већ о могућности да неко буде ослобођен од радне обавезе – запослена и незапослена лица стављена су у неравноправан положај. С једне стране, запосленим лицу може се одредити радна обавеза у државном органу или другом правном лицу код којег је у радном односу, тј. ако испуњава услове има могућност да буде ослобођено радне обавезе. С друге стране, незапослено лице ако испуњава неки од наведених услова има право да буде ослобођено радне обавезе.

Уредба о организовању и извршавању радне обавезе препознаје извршавање радне обавезе у државним органима, предузећима и правним лицима и радну обавезу у јединицама радне обавезе. Иако је веома битно функционисање свих државних и недржавних органа и делатности, неки органи и делатности се по свом значају издвајају од других. У складу с тим, дата је могућност да запосленим лицима буде уведена радна обавеза која се састоји у обављању идентичних послова у рату који су та лица обављала и у миру. Њихов распоред по основу радне обавезе, на такав начин, сматра се ратним распоредом, а избегавање радне обавезе повлачи престанак радног односа и кривичну одговорност. Услед недоречености, ства-

ра се недоумица да ли се то односи на све државне органе и правна лица или само на оне који су на основу одлуке надлежног органа дужни да обављају неодложне послове.

Таква решења су у претходном периоду доводила до злоупотребе прописа којима је регулисана радна обавеза у условима ванредног и ратног стања. То је имало за последицу да су поједини директори уручивали отказе запосленим лицима, јер нису поступили у складу са прописима, а да при томе, нису имали статус правног лица од посебног значаја за одбрану земље и нису одредили његов ратни распоред.¹² Такође, прописана је веома сложена и компликована процедура реализације задатака планирања, израде и одобравања планова попуне и вођења евиденције обвезника радне обавезе. Дефинисана процедура, у пракси, тешко је примењива – нарочито у условима трансформисаног система одбране. Планирању и организовању радне обавезе се, у пракси, није посвећивала одговарајућа пажња, што је резултирало необезбеђењем основних услова за усмеравање активности према субјектима одбране.

Нова законска и подзаконска решења у области радне обавезе

Из напред наведеног, произашла је потреба да се радна обавеза, заједно са војном и материјалном обавезом, регулише доношењем јединственог закона.

Народна скупштина је, 26. октобра 2009, усвојила *Закон о војној, радној и материјалној обавези*.¹³ Тај Закон обезбеђује у потпуности извршавање радне обавезе у измењеним спољашњим и унутрашњим условима. Усвајање *Закона о војној, радној и материјалној обавези* резултирало је доношењем подзаконских прописа који ће ближе уредити ту област, и то: *Уредбе о начину и поступку извршавања војне, радне и материјалне обавезе и Упутства о вођењу евиденције војне, радне и материјалне обавезе*. Сви подзаконски прописи су у фази израде и рок за њихово доношење је шест месеци од дана ступања на снагу *Закона о војној, радној и материјалној обавези*. Доношењем подзаконских прописа ускладиће се поједине одредбе са основним законским, стратегијским и доктринарним документима у области одбране Републике Србије. Проблематика радне обавезе регулисана је и *Уредбом о спровођењу мобилизације*¹⁴ и *Упутством о поступању надлежних органа Министарства одбране у припреми и извршењу мобилизације субјеката система одбране*.

¹² Карановић, Н.: „Војна, радна и материјална обавеза, приговор савести и цивилна служба у будућим законским решењима“, *Војно дело*, бр. 4, Београд, 2008, стр. 182.

¹³ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 88, Београд, 2009.

¹⁴ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 96, Београд, 2008.

Појам радне обавезе

Закон о војној, радној и материјалној обавези дефинише појам радне обавезе као право и дужност грађана Републике Србије која се извршава на радним местима односно на одређеним пословима и задацима у условима ванредног или ратног стања, у складу са *Планом одбране Републике Србије*. Радна обавеза јесте дужност грађана, обвезника радне обавезе, да припремају и организују свој рад у условима ратног и ванредног стања за вршење приоритетних делатности на снабдевању грађана, Војске Србије и јединица цивилне заштите производима и услугама од посебног интереса за одбрану земље, као и за спашавање људи, материјалних и културних добара и заштиту животне средине од опасности изазваних елементарним непогодама, технолошко-техничким несрећама и катастрофама, тероризмом и ратним разарањима.

Дефинишући појам радне обавезе, *Закон* прописује и приоритетне делатности које се спроводе за снабдевање грађана, Војске Србије и јединица цивилне заштите. Под приоритетним делатностима подразумева се обезбеђење основних животних намирница, електричне енергије и енергената, грева, снабдевање водом за пиће, медицинско збрињавање, превоз, израду и обезбеђење склоништа и привремених смештајних објеката и друго.

Заштићене категорије грађана

Узимајући у обзир недостатке досадашњих прописа и проблеми који су се појављивали у реализацији радне обавезе, новим решењима прецизније ће се прописати под којим условима се грађанину не може утврдити извршење радне обавезе без његове сагласности. Радна обавеза у том смислу не може се утврдити без његове сагласности: родитељу или старатељу који самостално врши родитељско тј. старатељско право над дететом које није навршило 15 година; над малолетним дететом са сметњама у развоју; пунолетним дететом над којим је продужено родитељско–старатељско право само једном родитељу; родитељу–старатељу детета које није навршило 15 година; родитељу–старатељу малолетног детета са сметњама у развоју или пунолетног детета над којим је продужено родитељско право ако се заједнички врши родитељско–старатељско право, а једно лице је ангажовано на пословима одбране. Поред наведених категорија лица, заштићену категорију лица којој се не може утврдити радна обавеза без његове сагласности чини и супружник или ванбрачни партнер или други одрасли члан породичног домаћинства старатеља или хранитеља детета које није навршило

15 година или малолетног детета са сметњама у развоју, ако је старатељ или хранитељ ангажован на пословима одбране; жена за време трудноће; лице чији је супружник или ванбрачни партнер корисник туђе неге и помоћи као и лице неспособно за рад. Таквим детаљнијим дефинисањем заштићених категорија лица, избећи ће се проблеми који су се појављивали у претходном периоду.

Распоредивање обвезника радне обавезе

У ванредном и ратном стању органима локалне самоуправе, на територији своје надлежности, дата је одговорност за обезбеђење непосредног задовољења потреба грађана. У односу на остале субјекте одбране, грађани се стављају у први план. Државни органи и правна лица обавезни су да процене могућности рада, пропишу задатке које ће обављати у условима ванредног и ратног стања, као и да одреде број потребних извршилаца и средстава за извршавање наменских задатака. Влада Републике Србије за државни орган, а директор за правно лице утврдиће ратну организацију и систематизацију на основу које се распоређују обвезници радне обавезе тј. израђује се план попуне. Распоред у државном органу или правном лицу сматра се ратним распоредом. Када се говори о привредним друштвима и другим правним лицима мисли се само на она привредна друштва и правна лица која су одређена Решењем Владе Републике Србије да производе предмете и врше услуге од значаја за одбрану.

Распоред обвезника радне обавезе одређује се актом о ратној организацији и систематизацији, списком дужности и Планом попуне, а на основу захтева или налога надлежног државног органа у складу са прописима. Распоред обвезнику радне обавезе одређује се у месту рада или пребивалишта, а само изузетно, обвезник радне обавезе може бити распоређен ван места свог рада или пребивалишта, ако у седишту државног органа и правног лица недостаје за попуњу по ратној систематизацији потребан број обвезника. За попуњу упражњених радних места која се не могу попунити за посленима из сопственог састава, државни органи и правна лица подносе захтев територијалном органу Министарства одбране. У вези с предлогом *Закона о војној, радној и материјалној обавези* територијални органи Министарства одбране су центри Министарства одбране за локалну самоуправу и регионални центри Министарства одбране. Територијални органи Министарства одбране, на основу своје евиденције и евиденције других надлежних органа и организација, као што су Национална служба за запошљавање и Фонд за пензијско и инвалидско осигурање и акта о организацији и систематизацији распоредиће обвезнике радне обавезе, израдиће и достави-

ће план попуне подносиоцу захтева. Органи и организације код којих су обвезници радне обавезе у евиденцији, дужни су да поступи на основу акта о распоређивању. Надлежност за распоређивање обвезника радне обавезе у правном лицу пренета је на орган управе. Руководилац у државном органу или орган управе и директор у правном лицу израдиће решење о распоређивању лица на основу ратне систематизације. То решење има законску снагу из којег проистиче право и дужност распоређеног за обављање прописаних задатака, али и права у случају настајања штетних последица проузрокованих ратним или ванредним стањем.

Запосленом лицу престаје радни однос ако у случају проглашења ратног или ванредног стања не поступи на основу решења о распоређивању у државном органу и правном лицу у делатности од посебног значаја за одбрану. Запослено лице којем није утврђена радна обавеза дужно је да се одазове на позив државног органа или правног лица код којег је у радном односу, као и на позив територијалног органа ради ангажовања у погледу радне обавезе. Уколико из неоправданих разлога не поступи на основу налога надлежног органа (руководиоца, директора или територијалног органа), престаје му радни однос. То се односи на запослене који обавезу извршавају у државном органу или правном лицу које обавља послове одбране или делатност од посебног значаја за одбрану земље у складу са *Планом одбране Републике Србије*.

Да би једно лице било распоређено на основу радне обавезе мора се претходно утврдити његова здравствена способност. Способност обвезника радне обавезе за извршење радне обавезе на њихов захтев и захтев државног органа или другог правног лица утврђује се у здравственим установама у складу са прописима о општој и посебној здравственој способности радника.

Државни органи и друга правна лица у које се распоређују обвезници радне обавезе дужни су да обезбеде услове и средства за извршење радне обавезе, као и накнаду по основу ангажовања у складу са *Законом о одбрани* и *Закона о војној, радној и материјалној обавези*.

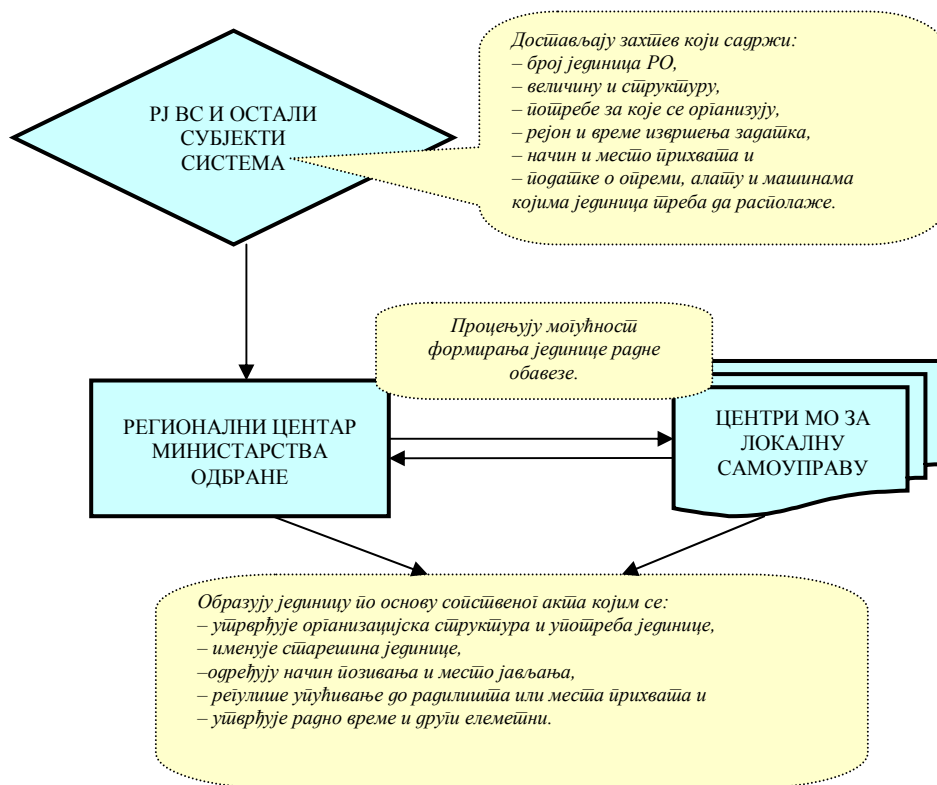
Јединице радне обавезе

Радна обавеза извршава се и у јединицама радне обавезе. Те јединице образују се за извођење неодложних радова за потребе одбране, Војске Србије и цивилне заштите у ратном и ванредном стању. Надлежност за формирање тих јединица дата је територијалним органима Министарства одбране. Јединице радне обавезе попуњавају се нераспоређеним војним обвезницима и обвезницима радне обавезе који немају ратни распоред. За

извођење неодложних радова за потребе одбране, Војске Србије и цивилне заштите у ратном и ванредном стању првенствено се ангажују специјализована правна лица, као што су јавна комунална предузећа, градска саобраћајна предузећа, разне грађевинске фирме као и јединице радне обавезе. У неодложне радове за потребе одбране, а за чије се извођење ангажују јединице радне обавезе, спадају одржавање, уређење и изградња свих врста саобраћајних комуникација, објеката за воду, складишта, база, земуница и санитарских објеката од значаја за одбрану; деконзервација, активирање, утовар покретних ствари за посебне намене у ратној резерви и њен истовар; размештај ратних материјалних резерви; испомоћ приликом преношења покретних ствари из складишта на мобилизацијска зборишта и друге рејоне од значаја за Војску Србије; преношење повређених и оболелих и асанација бојишта; испомоћ у гашењу пожара, рашчишћавању рушевина, одбране од поплаве и других елементарних непогода; утовар робних резерви и покретних ствари правних лица као и њен истовар; дислокација производних капацитета, сировина и других материјалних добара привредних друштава од посебног значаја за одбрану; испомоћ у обављању пољопривредних радова на државним и задружним газдинствима и сеоским имањима породица погинулих бораца, инвалида и породица чији су чланови ангажовани у Војсци Србије и цивилној заштити; уређење насеља и објеката за смештај расељених лица; испомоћ у експлоатацији шумског, рудног и другог природног богатства од значаја за одбрану; уређење и изградња склоништа и других фортификацијских објеката за заштиту становништва; измештање предмета и докумената историјских, уметничких и културних вредности и слично.

Јединице радне обавезе образују се за извођење неодложних радова за потребе одбране, Војске Србије и цивилне заштите у ратном и ванредном стању. На основу задатака утврђених плановима мобилизације и плановима употребе Војске Србије и других снага одбране, министарство, команде јединица и установе Војске Србије, цивилне заштите, државни органи и друга правна лица подносе захтев територијалном органу Министарства одбране за ангажовање јединица радне обавезе. Захтев треба да садржи број јединица радне обавезе; величину и структуру јединица радне обавезе; потребе за које се организују; рејон и време извршења задатака; начин и место прихвата обвезника радне обавезе и податке о опреми, алату и машинама којима јединица треба да располаже.

На основу захтева територијалног органа Министарства одбране образују се јединице радне обавезе. Актом се утврђује организацијска структура и употреба јединице; именује старешина јединице; одређује начин позивања и место јављања—прикупљања; регулише упућивање до радилишта или места прихвата и утврђују радно време и други потребни елементи (шема 1).

Шема 1 – Организовање јединица радне обавезе

Припаднику јединице радне обавезе исплаћује се накнада стварних трошкова превоза до места јављања који је одређен у позиву, а за извршене послове износ у висини накнаде за време вршења војне обавезе који припада лицу у резервном саставу. Те накнаде прописане су чланом 68 Закона о војној, радној и материјалној обавези, а врсту, висину и начин исплате прописане Влада на предлог министра одбране.¹⁵ У односу на важеће решење то представља новину. Наиме, важећом уредбом прописано је да се обвезнику радне обавезе исплаћује само накнада трошкова превоза до места јављања према Правилнику о начину исплаћивања накнада војним обвезницима позваним ради вршења војне обавезе.¹⁶ Трошкове

¹⁵ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 98, Београд, 2007.

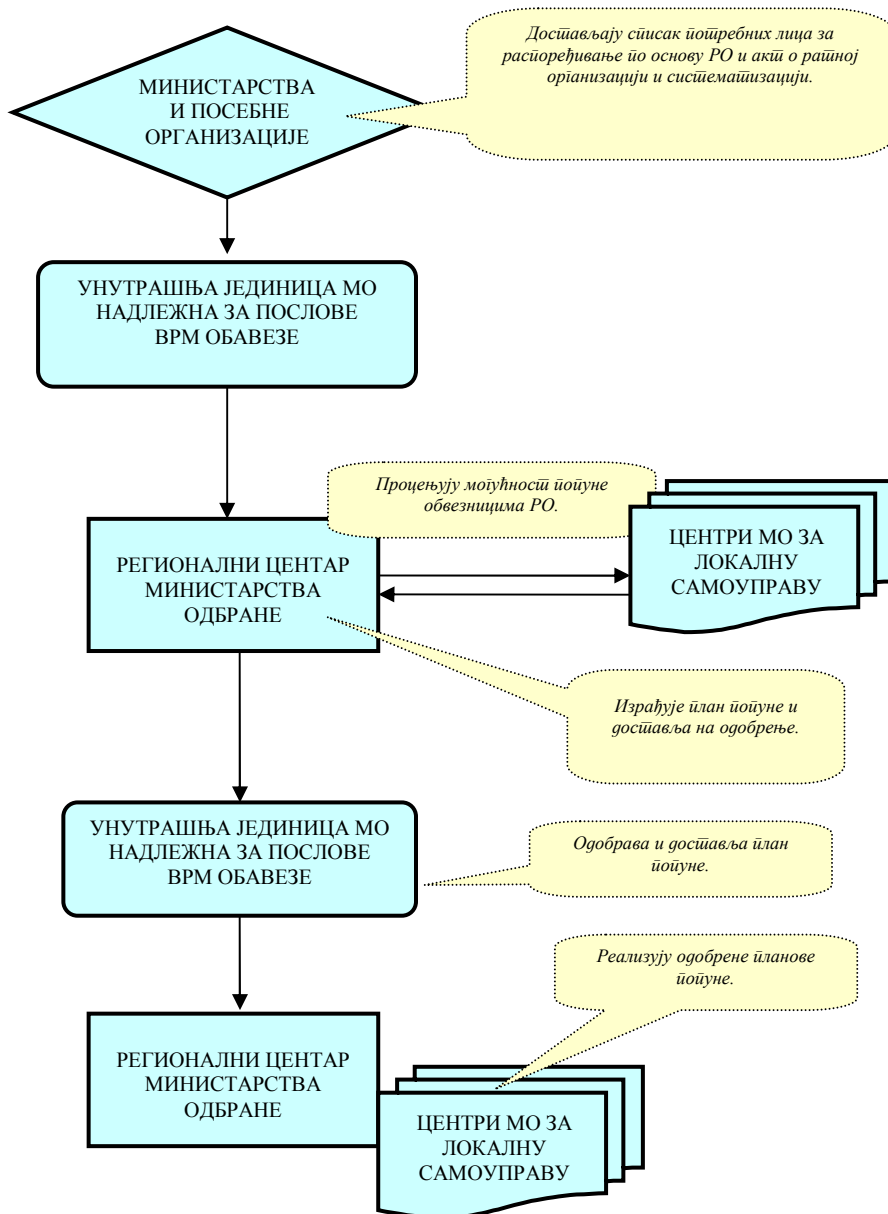
¹⁶ Члан 17, став 2, Уредбе о организовању и извршавању радне обавезе.

ангажовања припадника јединица радне обавезе сносиће команде и установе Војске Србије, органи цивилне заштите, државни органи и правна лица за чије је потребе јединица ангажована. У зависности од потреба, након обављеног задатка и расформирања јединице радне обавезе, обвезник радне обавезе се на основу одлуке територијалног органа Министарства одбране може поново позивати и упућивати ради извођења неодложних радова.

Планирање радне обавезе

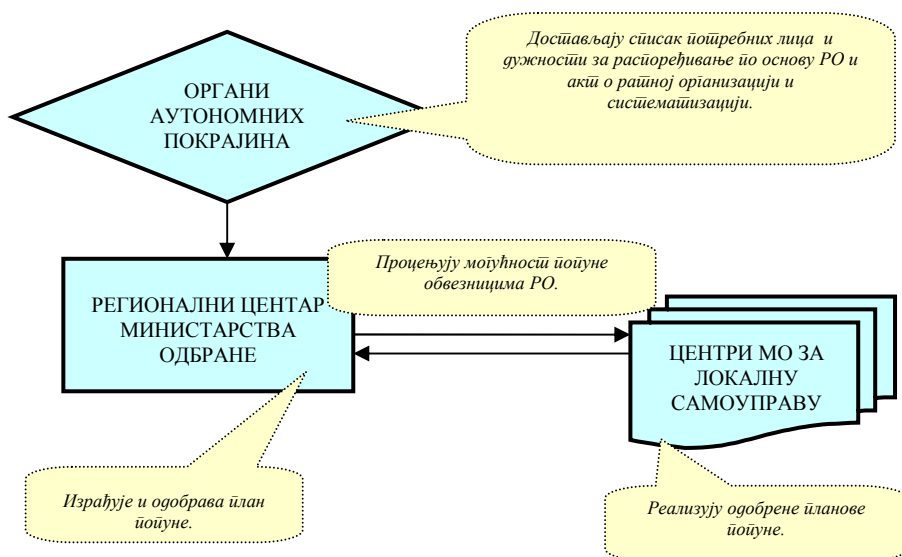
Да би се радна обавеза у ратном и ванредном стању реализовала на најбољи начин, неопходно је обезбедити правовремено планирање. У вези с тим, прецизиран је и пут израде и одобравања планова попуне обвезницима радне обавезе. Овлашћења за планирање, одобравање планова попуне и реализацију попуне обвезницима радне обавезе пренета су на ниже нивое организовања – центре Министарства одбране за локалну самоуправу и регионалне центре. Предвиђеним решењима субјекти система одбране подељени су у три групе. *Прву* групу чине органи државне управе (министарства и посебне организације у саставу министарстава), и организациони делови Министарства одбране. *Другу* групу чине органи аутономних покрајина и команде, јединице и установе Војске Србије, а *трећу*, органи јединица локалне самоуправе, привредна друштва, друга правна лица и предузетници. У складу са наведеном поделом пут израде и одобравања планова попуне обвезницима радне обавезе се разликује.

Органи државне управе и регионални центри Министарства одбране биће дужни да преко унутрашње јединице Министарства одбране надлежне за послове војне, радне и материјалне обавезе, доставе регионалним центрима Министарства одбране захтев за извршење попуне по основу радне обавезе који треба да садржи списак потребних лица и дужности за распоређивање по основу радне обавезе и акт о ратној организацији и систематизацији. На основу добијених захтева, регионални центри Министарства одбране, у сарадњи с центрима за локалну самоуправу израдиће план попуне органа државне управе обвезницима радне обавезе. Израђен план се доставља на одобрење унутрашњој јединици Министарства одбране надлежној за послове војне, радне и материјалне обавезе. За реализацију одобрених планова надлежни су територијални органи Министарства одбране (шема 2).

Шема 2 – Реализација радне обавезе

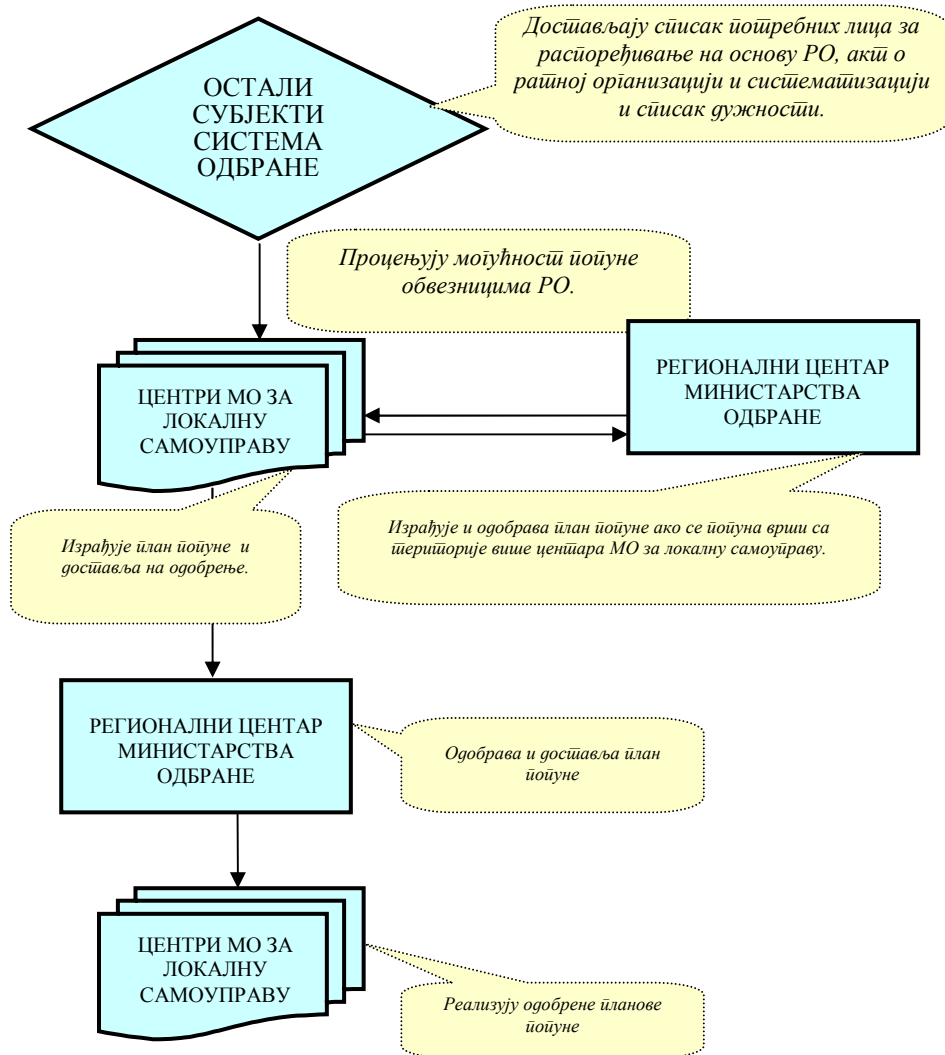
Органи аутономних покрајина достављају регионалном центру захтев за извршење попуне обвезницима радне обавезе, списак потребних лица и дужности и акт о ратној организацији и систематизацији радних места. Регионални центар у сарадњи са центрима Министарства одбране за локалну самоуправу процењују могућност попуне по основу радне обавезе, израђује и одобрава план попуне обвезницима радне обавезе. План попуне реализују центри Министарства одбране за локалну самоуправу. Тај поступак примењује се и код израде плана попуне обвезницима радне обавезе команди, јединица и установа Војске Србије (шема број 3).

Шема 3 – Израда и реализација плана попуне

Органи јединица локалне самоуправе, остали државни органи, привредна друштва и друга правна лица и предузетници, органи полиције и цивилне заштите ван седишта ресорног министарства, захтев за извршење попуне обвезницима радне обавезе заједно са списком потребних лица и дужности и актом о ратној организацији и систематизацији достављају центрима Министарства одбране за локалну самоуправу са чије се територије врши попуна. Центар Министарства одбране за локалну самоуправу израђује план попуне субјеката система одбране и доставља га регионалном центру на одобрење. У пракси ће највероватније доћи и до ситуације да се попуна субјекта система одбране обвезницима радне обавезе не може из-

вршити са територије једног центра за локалну самоуправу. У том случају план попуне израђује и одобрава регионални центар Министарства одбране (шема број 4)

Шема 4 – Попуна са шире територије

Евиденција обвезника радне обавезе

Ради правовременог планирања и организовања радне обавезе неопходно је водити евиденцију обвезника радне обавезе. У вези с тим, новим решењима прописује се надлежност, процедура попуне обвезницима радне обавезе као и начин вођења евиденције грађана који извршавају радну обавезу у државним органима, привредним друштвима и другим правним лицима и у јединицама радне обавезе. Основну евиденцију лица распоређених по основу радне обавезе воде територијални органи Министарства одбране. Ово се неће односити на запослене у Министарству унутрашњих послова који самостално воде евиденцију за припаднике органа унутрашњих послова обвезнике радне обавезе у тим органима. Државни органи и друга правна лица воде интерну евиденцију обвезника радне обавезе којима је утврђена радна обавеза. Они су распоређени према акту о ратној организацији и систематизацији и плану попуне. Поред основне евиденције лица распоређених по основу радне обавезе, територијални органи Министарства одбране воде и евиденцију о ангажовању јединица радне обавезе. Та евиденција садржи податке о: организацији, врсти и величини јединица радне обавезе; месту прикупљања; начину позивања обвезника; организацији упућивања од места прикупљања до радилишта; смештају и исхрани. Важеће *Упутство о вођењу евиденције обвезника радне обавезе* биће стављено ван снаге, а обрасци који су њен саставни део, биће прилагођени новим условима у којима ће се спроводити радна обавеза.

Закључак

Радна обавеза, иако представља део јединственог система за извршавање послова и задатака одбране неоправдано је, до сада, стављана у други план. Правилно организована, нормативно регулисана и доследно спроведена у пракси радна обавеза, заједно са војном и материјалном обавезом, битно утиче на систем одбране у целини и представља његов равноправни и неодвојив део.

У трансформисаним условима у земљи и окружењу, постојећи прописи који регулишу радну обавезу нису примењиви. Резултат тога је доношење *Закона о војној, радној и материјалној обавези* као неопходног услова за стварање правних претпоставки за спровођење реформи система одбране и приступања међународним организацијама и институцијама. Новим законским решењем регулисана је област радне обавезе на начин који ће превазићи проблеме из ранијих периода и постићи боље разумевање радне обавезе у функцији одбране, као и њено разликовање од принудног или обавезног рада који проистиче из радног односа.

Литература

1. *Устав Републике Србије*, „Службени гласник РС“, бр. 83, од 1. октобра 2006. године и допуна „Службени гласник РС“, бр. 98, од 10. новембра 2006. године, Београд, 2006.
2. *Закон о одбрани*, „Службени гласник РС“, бр. 116, Београд, 2007.
3. *Закон о војној, радној и материјалној обавези*, „Службени гласник РС“, бр. 88, Београд, 2009.
4. *Уредба о организовању и извршавању радне обавезе*, „Службени лист СРЈ“, бр. 36, 1998 и бр. 20, Београд, 1999.
5. *Уредба о примењивању закона о основама радних односа за време ратног стања*, „Службени лист СРЈ“, бр. 20, Београд, 1999.
6. *Упутство о вођењу евиденције обвезника радне обавезе*, „Службени војни лист“, бр. 27, 1998 и бр. 17, Београд, 2000.
7. *Уредба о спровођењу мобилизације*, „Службени гласник РС“, бр. 96, Београд, 2008.
8. *Уредба о накнади трошкова и отпремнини државних службеника и намештеника*, „Службени гласник РС“, бр. 98, Београд, 2007.
9. Карановић, Н.: „Војна, радна и материјална обавеза, приговор савести и цивилна служба у будућим законским решењима“, *Војно дело*, бр. 4, Београд, 2008.
10. *Организација Уједињених нација, Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима*, „Службени лист СФРЈ“, бр. 7, Београд, 1971.
11. *Међународна организација рада, Пројект конвенције о принудном или обавезном раду*, „Службене новине Краљевине Југославије“, бр. 297, Београд, 1932.
13. *Савет Европе, Конвенција за заштиту људских права и основних слобода*, „Службени лист СЦГ – Међународни уговори“, бр. 9, Београд, 2003.

Датум пријема чланка: **03. 12. 2009.**

Датум прихватања чланка за објављивање: **22. 01. 2010.**